

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

SLIPPIN' & SLIDIN

Slide-kitaran soitto-opas

TEKIJÄ: Atte Santala

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Musiikin koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Atte Santala	
Työn nimi Slippin' and slidin - slide-kitaran soitto-opas	
Päiväys 13.5.2019	Sivumäärä/Liitteet 78/1
Ohjaaja(t) Risto Toppola	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)	
Tiivistelmä	
<p>Kehittämistyön tarkoituksena oli tuottaa suomenkielistä opetusmateriaalia slide-kitaran soitosta. Tuloksena syntyi soitto-opas, joka käsittelee slide-kitaran soittotekniikoita, historiaa ja soittamista eri vireissä. Opas sisältää nuotti-esimerkkejä ja sanallista selitystä aiheen eri osa-alueista. Lisäksi oppaan lopussa on kolme harjoituskappaletta, joissa sovelletaan oppaassa aiemmin esiteltyjä aihepiirejä.</p> <p>Lähdemateriaalina työssä olivat slide-soittoa käsittelevät opaskirjat ja -videot sekä teokset bluesmusiikin historiasta. Lisäksi työtä varten haastateltiin kahta suomalaista ammattikitaristia, jotka ovat perehtyneet slide-soittoon.</p> <p>Soitto-opas tarjoaa ensimmäisten joukossa suomen kielistä opetusmateriaalia slide-kitaralle. Opas on suunnattu kitaristeille, joilla on perustiedot ja -taidot kitaransoitosta ja musiikin teoriasta. Slide-kitaran soittoa on käsitelty sähkökitaran näkökulmasta, mutta oppaan sisältöä voi soveltaa myös akustiselle kitaralle. Opas soveltuu sekä opetukseen, että myös itsenäiseen opiskeluun.</p>	
Avainsanat Sähkökitara, slide-kitara, soitto-opas, opetusmateriaali	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Music			
Author(s) Atte Santala			
Title of Thesis Slippin' and slidin – a guide for the slide guitar			
Date	13.5.2019	Pages/Appendices	78/1
Supervisor(s) Risto Toppola			
Client Organisation /Partners			
<p>Abstract</p> <p>The aim of the development work was to produce Finnish teaching material on the slide guitar. The result was a guide (book) that discusses the musical techniques, history, and playing of the slide guitar at different tunings. The guide contains examples of notation and a verbal explanation of the different areas of the subject. In addition, there are three exercise pieces at the end of the guide (book) that apply the topics previously described in the guide.</p> <p>The source material for the thesis was guidebooks and videos about the slide guitar and works on the history of blues music. In addition, two Finnish professional guitarists who have been familiar with the slide play were interviewed for the thesis.</p> <p>The guide is among the first to offer learning material for the slide guitar in Finnish. The guide is for guitarists with basic knowledge and skills in playing the guitar and music theory. The slide guitar is discussed from the point of view of the electric guitar, but the contents of the guide can also be applied to the acoustic guitar. The guide is suitable for both teaching and independent learning.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Electric guitar, slide guitar, guide book, learning materials</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	AIHEEN VALINTA	5
3	LÄHDEMATERIAALIN HANKKIMINEN	6
3.1	Jarmo Nikun puhelinhaastattelu 14.12.2018	7
3.2	Jarkka Rissasen puhelinhaastattelu 7.2.2019	8
4	SLIDE-KITARAN HISTORIA.....	10
5	SLIDE-PUTKEN VALITSEMINEN.....	11
5.1	Putken materiaalit.....	11
5.2	Putkisormen valitseminen	12
6	HARJOITUSTEN VALMISTAMINEN.....	13
6.1	Oikean käden tekniikka ja kielten vaimentaminen	13
6.2	Intonaatio	14
6.3	Normaalissa vireessä soittaminen.....	16
6.4	Avovireissä soittaminen	16
6.5	Erikoistekniikat	18
7	HARJOITUSKAPPALEET	20
8	KEHITTÄMISKOHTEET	27
9	POHDINTA.....	27
10	LÄHTEET	29
	LIITE 1: SLIDE-KITARAN SOITTO-OPAS	30

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tavoitteena oli valmistaa suomenkielistä opetusmateriaalia slide-kitaran soittamiseen. Toteutin kehittämistyönä soitto-oppaan, joka käsittelee slide-soittoa sähkökitaran näkökulmasta. Oppaassa tutustutaan slide-soiton tekniikoihin, välineisiin ja historiaan sekä soittamiseen eri vireissä. Lisäksi olen säveltänyt oppaaseen harjoituskappaleita, jotka syventävät käsiteltyjä aiheita. Opinnäytetyöni koostuu siis slide-kitaran soitto-oppaasta ja sen tekemistä kuvaavasta raportista.

Ajatus soitto-oppaan kirjoittamisesta lähti havainnostani, että slide-kitarasta on olemassa opetusmateriaalia suomeksi todella vähän. Slide-soitto on kitaransoiton erikoistekniikka, mutta mielestäni jokaisen kitaristin on hyvä tietää ainakin perusteet siitä. Olen pyrkinyt valmistamaan oppaan, joka madaltaa kynnystä aloittaa tutustuminen aiheeseen.

2 AIHEEN VALINTA

Kiinnostukseni slide-kitaran soittamiseen sai alkunsa noin kymmenen vuotta sitten vanhan blues- ja southern rock-musiikin kautta. Muddy Watersin, Robert Johnsonin ja Lynyrd Skynyrdin levytyksillä kuultu slide-putkella soitettu laulava ääni kiehtoi minua, ja päätin tutustua soitto-tyylin perusteisiin. Tutustuin keskeisimpiin avovireisiin ja opin soittamaan niissä blues-tyylisiä riffejä ja klassikkokappaleita.

Tarkempi syventyminen slide-kitaran soittoon alkoi vuonna 2014, kun toteutin Kuopion konservatorion Allman Brothers Band-tribuutin muusikkona toimimisen näyttökonserttina. Yhtyeen alkuperäistä kitaristia Duane Allmania pidetään yhtenä sähköisen slide-kitaran suurimmista pioneereista, kun taas yhtyeessä vuosina 1999-2014 soittanut Derek Trucks on tyylin tärkeimpiä soittajia 2000-luvulla. Tribuuttiprojektin myötä syvennyin soittamaan melodioita ja sooloja yksiaanisesti, mikä on olennainen osa sekä Allmanin että Trucksin soitto-tyyliä. Sähkökitaran C-tutkintoni jatkoi samaa aihetta, kun soitin Allman Brothers Bandin lisäksi myös Derek Trucks Bandin ja Gov't Mule'n kappaleita. Tällöin perahdyin avoimen E-vireen käyttöön ja kielten vaimentamisen tekniikkaan, joka mahdollistaa soittamisen ilman ylimääräisiä häiriöääniä.

2016 aloitetun Sam Hillbillies kantriyhtyeen myötä olen tutustunut sliden soittamiseen kantri- ja bluegrass-tyyleissä. Olen pyrkinyt jäljittelemään kantrimusiikille ominaista steel-kitaran ääntä tavallisen kitaralla ja slide-putkella, mikä on vaatinut syventymistä sointukäännösten soveltamiseen slide-kitaralle ja uusien tekniikoiden omaksumista.

Olen soittanut slide-kitaraa myös muissa erilaisissa projektissa, ja mielestäni se sopii hienosti myös roots-musiikin ulkopuolisiin tyyleihin.

3 LÄHDEMATERIAALIN HANKKIMINEN

Tärkeimmät paikat opinnäytetyöni lähteiden etsimiseen ovat internet sekä kirjastojen musiikkiosastoiden valikoimat. Kuopion kirjastosta löytyi muutamia slide-kitara-aiheisia nuottikirjoja ja oppaita. Niistä Brett Duncanin *Progressive Slide Guitar Techniques* (Koala Publications, 1991) esittää vanhahvasta ulkoasustaan huolimatta slide-soiton perusasiat selkeästi. Opas aloittaa putken ja soitotosormen valinnasta ja käy läpi soittamista sekä normaalissa että yleisimmissä erikoisvireissä. Duncan esittää kullekin vireelle ominaisia fraaseja ja likkejä, jotka nivotaan yhteen lukujen lopussa olevilla harjoituskappaleilla.

Jyväskylän kirjaston valikoima oli hieman laajempi ja uudempi aiheen julkaisujen suhteen. Andy Aledortin opetus-DVD *Learn Slide Guitar: The Ultimate DVD Guide!* (Alfred Music Publishing Co., 2009) tarjoaa kattavan kattauksen slide-soitosta sähkökitaralla. Aledort esittelee tunnettujen soittajien tyyleihin pohjautuvia fraaseja, likkejä ja kappaleita. DVD:n mukana tulee nuottivihko, johon on painettu videolla esitetyt harjoitukset tabulatuureina. Mielestäni julkaisu soveltuu monipuolisuutensa ja selkeän esitystapansa vuoksi hyvin johdannoksi soittajalle, joka on aloittamassa slide-kitaraan tutustumista.

Arlen Rothin DVD *Slide Guitar Hot Licks* (Music Sales Corporation, 2009) keskittyi enimmäkseen vanhojen bluestyylien soittamiseen avovireillä. *Start-Up Slide Guitar* (Hanson M., 2011, Wise publications) on aloittelijoille suunnattu julkaisu, joka esittelee perustekniikat hieman samaan tapaan kuin Duncanin *Progressive Slide Guitar Techniques* (Koala Publications, 1991). Kirjan ulkoasu on löytämistäni opuksista ehdottomasti selkein ja nykyaikaisin sisältäen esimerkiksi nettilinkkejä.

Ainoat löytämäni suomenkieliset lähteet ovat Jarmo Nikun ja Jarmo Hynnisen videokurssit suomalaisella Rockway.fi sivustolla. Nikun kurssi on vuodelta 2007 ja Hynnisen vuodelta 2017. Kumpikin kurssi alkaa yleisluontoisella katsauksella aiheeseen esitellen esimerkiksi erilaisia putkien materiaaleja, kitaran kielten korkeuden vaikutusta soittamiseen ja soitotosormen valintaa.

Nikun kurssi on jaettu videoihin, jotka käsittelevät erikoisvireitä, intonaatioharjoituksia ja sointujen soittamista slide-putkella. Lisäksi kurssissa on osuus, jossa Nikku käy läpi lap steel-kitaran soittamisen perusteita.

Hynnisen kurssi on puolestaan jaettu seitsemään eri tyyliseen harjoituskappaleeseen. Hynninen soittaa jokaisen kappaleen aluksi läpi, minkä jälkeen jokainen säkeistö soitetaan fraasi kerrallaan. Kappaleet ovat pääasiassa normaali vireisellä kitaralla soitettuja, mutta mukana on myös hyödyllisiä virityskikkoja. Laskemalla 1-kieli kokonaisen sävelaskeleen alaspäin saadaan yläkielille sama G-duuri kolmisointu kuin avoimessa G-vireessä. Toinen mahdollisuus on viritää G-kieli puoli sävelaskelta ylemmäksi G#-säveleksi. Näin yläkielille muodostuu E-duurikolmisointu samalla tavoin kuin avoimessa E-vireessä. Nämä kikat mahdollistavat duurikolmisointujen liu'uttamisen ylimmillä kolmella kielellä, mikä ei ole mahdollista normaalissa vireessä. Itselleni nämä kikat olivat uusi oivallus, jolla on mahdollista saada avovireiden soundia soittoon ilman kaikkien kielten viritämistä.

Sekä Nikun että Hynnisen kurssit ovat ammattimaisesti ja selkeästi toteutettuja. Slide-kitaran soitto sisältää paljon nyansseja, kuten säveleen liu'uttamista ylä- tai alapuolelta ja erilaisia vibratoja. Näitä on kuitenkin vaikea esittää täsmällisesti nuottikuvassa, joten soittoesimerkki videolla on informatiivisempi kuin pelkkä nuotti.

Kaikki lähteenä käyttämäni teokset selittivät perusasiat varsin samalla tavalla. Jokaisella kirjoittajalla ja opettajalla oli kuitenkin omia mieltymyksiä varsinkin siitä, mikä on paras materiaali putkelle ja mihin sormeen se kannattaa laittaa. Näissä asioissa korostettiin kuitenkin niiden olevan henkilökohtaisia mieltymyksiä, eikä niitä yritetty esittää universaaleina totuuksina.

Lähteitä slide-kitaran historiaan löytyi Neil Recordin kirjoittamista teksteistä kokoelmalevyihin *The Rough Guide to Bottleneck Blues: Slide Guitar: Original Legends & Modern Masters* (World Music Network, 2005) ja *The Rough Guide to Bottleneck Blues: Reborn and Remastered* (World Music Network, 2015) Record kertoo levyjen esipuheissa hieman slide-kitaran juurista ja siitä kuinka levyillä kuultavat artistit kuten esimerkiksi Son House, Charlie Patton ja Sylvester Weaver ovat sen kehitykseen vaikuttaneet. Vielä kattavampi selvitys slide-kitaran juurista ja sen kehitykseen vaikuttaneista soittajista löytyi Larry Hoffmanin kirjoittamasta artikkelista *Focus on the Slide Guitar*, joka on julkaistu teoksessa *All Music Guide to the Blues* (Hal Leonard, 2003, 629- 635)

3.1 Jarmo Nikun puhelinhaastattelu 14.12.2019

Keskustellessani slide-soittoon keskittyvästä opinnäytetyöstäni opettajani Risto Toppolan kanssa, nousi esiin ajatus tiedon keräämisestä suomalaisia slide-soittajia haastatteleamalla. Jarmo Nikku on pitkänlinjan kitaristi, joka on soittanut esimerkiksi Kirkan, Hectorin ja Heikki Silvennoisen yhtyeissä sekä lukuisissa studiosessioissa. Lisäksi hän on opettanut slide-kitaran soittamista esimerkiksi suomalaisella Rockway.fi-sivustolla.

Slide-kitaran soittamisen Nikku kertoo aloittaneensa Lappeenrannassa 1970-luvun lopulla. Silloin ei ollut saatavilla minkäänlaista aiheeseen liittyvää opetusmateriaalia, vaan opiskelu tapahtui levyjä kuuntelemalla ja kokeneemmilta soittajilta neuvoja kysymällä. Varhaisina vaikutteinaan Nikku mainitsee mm. Joe Walshin, Ry Cooderin ja Duane Allmanin. Hän sanoo oman slide-soittonsa olleen alusta lähtien hyvin melodiahakuista likkeihin perustuvan soittotyylin sijaan. Hän mainitsee dobro- ja lap steel-soittaja David Lindleyn olleen suuri vaikuttaja tähän tyyliin.

Nikku sanoo soittavansa pääasiassa normaalivireessä, sillä slide-soiton aloittaessaan hän ei tiennyt erilaisista avovireistä. Kitaran säädöt hän pitää slide-kitaroissaan samanlaisina kuin muissakin kitaroissaan. Tämä on käytännöllistä, sillä keikalle ei tarvitse ottaa erikseen slide-soitolle varattua kitaraa mukaan.

Avovireisen kitaran matkimiseksi Nikku saattaa pudottaa korkeimman kielen sävelaskeleen alaspäin D-säveleksi, jolloin kitaran kolme ylintä kieltä ovat samat kuin avoimessa G-vireessä. Toinen tapa on

normaalivireisellä kitaralla soitettaessa painaa etusormella säveliä putken takaa. Esimerkiksi G-duurin kolmisoinnusta D-G-B saadaan mollikolmisointu painamalla putken takaan B-kieltä puolisävelaskel alemmaa, jolloin saadaan sävelet D-G-Bb.

Jarmo Nikku soittaa myös lap steel-kitaraa, jota soitetaan sylissä metallista tangon pätkää kielillä liu'uttaen. Lap-steel soitossa käytetään ns. bar slanteja, joissa tankoa kallistetaan halutun intervallin aikaansaamiseksi. Nikku kertoo soveltavansa tätä tekniikkaa tavallisella kitaralla seksti- ja terssi-intervallien soittamiseen. Kallistukset ovat kitaralla vaikeampia kuin lap steelilla johtuen instrumenttien erilaisesta soittotavasta. Ne ovat kuitenkin mahdollisia etenkin kitaran ylänauhoilla, ja tuovat monipuolisuutta slide-kitaran soittamiseen.

Nikun mukaan kitara suoraan piuhalla vahvistimeen lähestymistapa tuottaa harvoin hyvän soundin slide-soittoon. Sliden kanssa hän itse kertoo käyttävänsä erilaisia kompressori- ja overdrive-pedaaleita.

Putkista Nikku kertoo mieltyneensä sellaisiin, jotka ovat tarpeeksi painavia ilman että ne kolisevat nauhoihin. Tällöin soittaessa ei tarvitse käyttää voimaa vasemmassa kädessä, vaan putken oma paino kieliä vasten riittää. Nikku kertoo käyttävänsä pääasiassa teräksisiä ja messinkisiä putkia.

Kysyessäni hyviä harjoitteita slide-kitaran harjoitteluun, Nikku mainitsi erilaisten melodioiden soittamisen kehittävän putken hallintaa ja intonaatiota. Yhdellä kielellä soitettaessa joutuu soittamaan suuria intervallihyppyjä, joiden vireeseen saaminen on aluksi haastavaa. Lisäksi hän suosittelee totuttelemaan putken painoon pitämällä sitä käsissä myös soittamisen ulkopuolella, esimerkiksi televisiota katsellessa. Kun painoon on tottunut, ei päädy tilanteisiin, joissa putki liukuu omalla painollaan sävelet ylävireisiksi.

3.2 Jarkka Rissanen puhelinhaastattelu 7.2.2019

Jarkka Rissanen on nykyisin Lapinlahdella asuva pitkänlinjan blueskitaristi. Hän on julkaissut lukuisia soololevyjä ja soittanut muun muassa Eero Raittisen ja Pepe Ahlqvistin yhtyeissä. Tutustuin Rissaseen syksyllä 2015, kun hän oli vetämässä Tahko Music Camp workshopia Kuopion konservatoriossa yhdessä Eero Raittisen kanssa. Olen siitä asti pitänyt hänen musiikistaan ja soitostaan, joten oli luontevaa pyytää häntä haastateltavaksi opinnäytetyötäni varten.

Rissanen sanoo kiinnostuneensa slide-kitarasta 1970-luvun alussa, vähän kitaransoiton aloittamisen jälkeen. Vanhempi kaveri esitteli avovireiden käyttöä, ja Duane Allmanin haastattelun lukeminen valaisi oikean käden sormisoitotekniikkaa. Alkuinnostuksen jälkeen Rissanen kertoo slide-soiton painuneen hieman taka-alalle, vaikka se kulkikin aina jollain tavalla mukana. Liittyessään vuonna 1990 Pepe Ahlqvistin yhtyeeseen hän palasi uudestaan slide-kitaran pariin, mistä lähtien se on ollut keskeisessä osassa hänen musiikkiaan ja projektejaan.

Tärkeimmiksi innoittajikseen Rissanen mainitsee varhaisen bluesmusiikin legendat Son Housen, Robert Johnsonin ja Blind Willie Johnsonin. Sähkökitaristeista vaikuttavia soittajia ovat olleet Duane Allman, Robert Nighthawk ja Derek Trucks. Lisäksi hän kertoo tutustuneensa yhdysvaltalaiseen Bob Brozmaniin 90-luvulla tämän kiertäessä Suomea, ja tämän soiton tehneen suuren vaikutuksen.

Rissanen kertoo harjoitelleensa slide-soittoa soittamalla erilaisia likkejä ja käyttämällä aikaa erilaisien "reittien" etsimiseen kitarasta. Mielestäni tämä kuvaus reiteistä on osuva, sillä varsinkin erikoisviereiden kanssa on käytettävä paljon aikaa, jotta löytää luontevimmat tavat soittaa sävelet ja fraasit putkella uudessa vireessä.

Putken valinnassa Rissanen kertoo päätyneensä metallisten putkien kautta soittamaan pääasiassa lasisilla putkilla. Hän kertoo myös kokeilleensa hirven luusta valmistettua slide-putkea, jonka soinnin hän kuvaa muistuttavan lasista putkea vähäisemmällä sustainilla. Nykyään hän pitää putkea pikkusormessa, mikä on hyödyllisintä, kun muut sormet jäävät vapaaksi.

Rissanen sanoo omistavansa kaksi slide-soitolle varattua kitaraa, joista toinen on yleensä avoimessa G-vireessä ja toinen taas avoimessa D-vireessä. Molempien kitaroiden kielet ovat paksummat ja säädetty korkeammalle normaaliin soittoon varattuihin kitaroihin verrattuna. Hän sanoo käyttävänsä harvoin mitään efektejä ja pienen särön tulevan suoraan vahvistimesta. Rissanen soittaa pääasiassa aina sormilla, mutta saattaa käyttää peukaloplektraa ja sormiplektraa etusormessa, jos soittotilanne vaatii voimakkaampaa ääntä tai sormenpäät ovat liian kipeät soittamiseen.

4 SLIDE-KITARAN HISTORIA

Halusin sisällyttää oppaaseeni lyhyen katsauksen slide-kitaran juuriin, sen kehitykseen sekä tärkeimpiin tyyliihin ja soittajiin. Mielestäni on tärkeää pystyä hahmottamaan historiallista jatkumoa ja pysyvä sijoittamaan keskeisimmät soittajat siihen.

Slide-kitaran juuret ovat Länsi-Afrikan yksikielisissä soittimissa, joita soitettiin liu'uttamalla kielen päällä luun tai metallin palaa. Orjakaupan myötä instrumentit kulkeutuivat soittajien mukana Pohjois-Amerikkaan, missä niistä kehittyi osa afroamerikkalaista kulttuuria ja bluesmusiikkia. (Record, 2015) Yksinkertaisimmillaan soitin koostui langasta, joka naulattiin kahdella naulalla kuistiin lattiaan tai seinään. Tällaista soitinta, jonka äänen sävelkorkeutta muunneltiin liu'uttamalla sen päällä siihen sopivaa esinettä, kutsutaan monesti nimellä jitterbug tai diddley-bow. Niillä säestettiin varhaisia blueskappaleita ja yksinkertaisia kansanlauluja (Payne, 2000). Näitä soittimia käytetään edelleenkin blues- ja roots-musiikissa, ja diddley-bowsta on olemassa sähköisiä versioita.

Kitaran käyttö yleistyi Yhdysvalloissa 1800- ja 1900-luvun taitteessa, kun sen saatavuus teollisen valmistuksen myötä parani. Se oli huomattavasti pianoa halvempi ja mustan väestönosan keskuudessa suosittu kuin banjo. Soittaminen lasiputkella oli aloittelijalle siinä mielessä helppoa, että sormenpäihin ei tarvitse kehittää kovettumia soittamista varten. Tämä lisäsi putkella soittamisen suosiota normaaliin soittotapaan verrattuna. (Record, 2005)

Aikana ennen sähköistä äänenvahvistusta metallikoppaiset resonaattorikitarat olivat suosiossa, sillä niiden ääni kuului paremmin bändisoiton läpi. (Record, 2005) Resonaattorikitaroiden ääntä on kuultavissa monilta varhaisilta blueslevytyksiltä.

Suuri vaikutus tyylin kehittymiseen oli myös havaijilaisella musiikilla, joka oli valtavan suosittua Yhdysvalloissa 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Joseph Kekuku alkoi 1800-luvun soittaa kitaraa sylissä liu'uttamalla metallin palasta kieliä vasten. Tämä tyyli soittaa kitaraa levisi ympäri Havaijin saaria ja yhdistyi keskeiseksi osaksi saarten musiikkia. (Ross, 2015) Havaijilainen musiikki levisi mantereelle vuosisadan vaihteessa ja aiheutti valtavan buumin. Sen varhaiset äänitteet olivat myyntilistojen kärjessä ja lap-steel kitaroita myytiin enemmän kuin perinteisiä malleja. (Payne, 2000) Laajalle levinnyt tyyli vaikutti myös monien mustien blueskitaristien soittotyyliin.

St. Louis Blues-kappaleen säveltäjänä tunnetuksi tullut W.C. Handy kuuli mustan muusikoin soittavan kitaraa pullonkaulalla Mississippin Tutwilerin asemalla vuonna 1903 ja kuvaili kuulemaansa "oudoimmaksi musiikiksi mitä olen koskaan kuullut"(Record,2005). Ensimmäinen slide-kitaraa äänittänyt muusikko oli Sylvester Weaver vuonna 1923 kappaleella Guitar Blues (Hoffman, 2003, 630). Tärkeitä slide-kitaraa soittaneita mustia delta-bluesmuusikoita 20-40-luvuilla olivat Charley Patton, Son House, Robert Johnson, Blind Lemon Jefferson ja Blind Willie Johnson. Tuon ajan musiikille on tyypillistä, että slide-putkella soitetaan vastausfraaseja laulusäkeiden väliin.

1940- ja 50-luvuilla teollistumisen myötä runsaasti afroamerikkalaista väestöä muutti työn perässä pohjoisen suuriin teollisuuskaupunkeihin kuten Chicagoon ja Detroitiin. Monet bluesmuusikot seurasivat muuttovirtaa kaupunkeihin ja levyttivät musiikkia, jota kutsutaan monesti Chicago- tai city-bluesiksi. Tekniikan kehityksen myötä akustiset- ja resonaattorikitarat vaihtuivat sähköisiin, ja esimerkiksi Muddy Waters ja Howlin' Wolf soveltivat etelässä oppimaansa soittotyylä sähkökitaroille. Aikakauden tärkein slide-soittaja oli Elmore James, jota kutsuttiin lempinimellä "King of the Slide Guitar". Monet hänen kappaleensa kuten Dust My Broom ja Shake Your Money Maker olivat aikansa suuria hittejä, jotka kuuluvat edelleenkin lukemattomien bluesyhtyeiden ohjelmistoon. Muista soittajista mainittakoon Earl Hooker ja Robert Nighthawk.

1960-luvun folk-buumi nosti vanhoja delta-blues artisteja takaisin suosioon. Esimerkiksi Son Housen, Bukka Whiten ja Fred McDowellin kaltaisten artistien ura sai uutta nostetta, ja he kiersivät osana American Folk pakettikiertueita ympäri Eurooppaa.

Samaan aikaan Britanniassa nuoret valkoiset miehet alkoivat soittaa bluesia esikuviansa kuten Muddy Watersin ja Howlin Wolfin innoittamina. Syntyi brittiblues, josta tuli erittäin suosittua nuorison keskuudessa. Ajan soittajista John Mayall, Beatlesin George Harrison, Rolling Stonesin Brian Jones ja Mick Taylor sekä Fleetwood Macin Jeremy Spencer soittivat paljon slide-kitaraa ja innoittivat näin lukuisia uusia soittajia.

Vuonna 1969 debyyttialbuminsa julkaisseen Allman Brothers Bandin kitaristi Duane Allmanin vaikutus slide-kitaran soiton kehittymiseen on erittäin suuri. Hänen soittotyylinsä on saanut vaikutteita mm. Elmore Jamesilta ja Taj Mahalin yhtyeessä soittaneelta Jesse Ed Davisilta, mutta myös huuliharpuun soittajilta (Paul, 2014, 28). Allman soitti sooloissaan pidempiä yksiaanisä fraaseja verrattuna Chicago-blues kitaristien yksikertaisimmille riffeille ja liu'utetuille soinnuille. Hän pystyi myös soittamaan sooloa aivan otelaudan ylimmiltä nauhoilta, mikä mahdollisti tehokkaat ja dramaattiset huipennukset soolokaarille.

Brittiläisen bluesin ja Allman Brothersin kaltaisten amerikkalaisyhtyeiden ansiosta slide-kitara levisi myös 70- ja 80-lukujen rockbändeihin, esimerkiksi Led Zeppelinin ja ZZ Topin levyille.

1990- ja 2000-lukujen tärkeimpiä slide-soittajia ovat Sonny Landreth ja Derek Trucks. He ovat yhdistäneet perinteiseen sähköiseen slide-soittoon vaikutteita jazzista sekä intialaisesta ja karibialaisesta kansanmusiikista. Kitaristit Allen Hinds ja Brett Garsed ovat puolestaan käyttäneet slide-putkea funk- ja rock vaikutteisessa fuusio-musiikissa.

5 SLIDE-PUTKEN VALITSEMINEN

5.1 Putken materiaalit

Slide-putkia voidaan valmistaa monista materiaaleista. Yleisimmin käytössä ovat lasiset, teräksiset, messinkiset ja keraamiset putket. Materiaalin lisäksi putken seinän paksuus vaikuttaa sen tuottamaan äänenväriin. Paksut seinät tuottavat yleensä voimakkaamman äänen, mutta toisaalta ne saattavat tehdä putken kontrolloinnista vaikeampaa.

Lasi on äänenväritään lämmin ja pehmeä materiaali. Alkuperäiset deltabluesmuusikot käyttivät katkaistuja pullonkauloja sormeen pujotettuna, mistä tulee tyylistä käytetty nimitys ”bottleneck-blues”. (Aledort, 2007) Sähköisen slide-kitaran pioneeri Duane Allman puolestaan käytti tyhjää Coricidin-lääkepulloa (Paul, 2014, 28). Nykyisin slide-valmistajat valmistavat tavallisten lasiputkien lisäksi koptoituja vanhoista pullonkauloista ja lääkepurkeista. Lasiset putket ovat painoltaan metallisia kevyempiä, joten ne sopivat kitaroille joissa on ohuemmat kielet tai joissa kielten korkeus on matala.

Teräksisen putken äänenväri on lasiseen verrattuna kirkkaampi ja voimakkaampi. Teräksiset putket ovat suosittuja erityisesti akustisen kitaran soittajien keskuudessa. Messinkisessä putkessa ääni on terästä tummempi ja se sopii erityisesti yliohtajalla kitarasoundilla soittamiseen (Nikku, 2007). Keraaminen putki sijoittuu äänen kirkkaudessa lasisten ja metallisten putkien väliin (Hynninen, 2017). Ne ovat hinnaltaan kalliimpia kuin perinteiset metalliset ja lasiset putket, eikä niitä näy käytettävänä yhtä usein.

Itse aloitin soittamaan teräspukella, mutta lasiputkea kokeiltuani olen siirtynyt käyttämään pääasiallisesti sitä. Pidän sen pehmeämmästä soinnista, ja vähäisen painon vuoksi sen liikuttelu otelaudalla on helpompaa. Teräksistä putkea olen käyttänyt kantrimusiikkia soittaessa, sillä sen kirkas sointi muistuttaa steel-kitaran ääntä. Mielestäni onkin hyvä omistaa useita erilaisia putkia niiden erilaisten soundien takia. Esimerkiksi kirkkaasti soivat materiaalit sopivat tummasoundisille kitaroille ja päinvastoin.

Materiaalin lisäksi tärkeä asioita ovat putken leveys ja syvyys. Putken kontrollointi on helpompaa, jos se istuu hyvin sormeen eikä hölsky. (Duncan, 1991, 10) Osa soittajista suosii syvää ja väljää putkea, joka ylettyy sormen tyveen saakka. Toiset suosivat lyhyempää tai tiukempaa putkea, jolloin putki ei mene sormen toisen nivelen yli. Tällöin putken hallinta on helpompaa ja putken kulman kallistaminen mahdollista.

5.2 Putkisormen valitseminen

Putken valitsemisen jälkeen seuraava askel on valita mihin sormeen sen laittaa. Vaihtoehdot ovat keskisormi, nimetön ja pikkurilli, joissa kaikissa on omat etunsa. Etusormeen putkea ei kannata laittaa, koska silloin putken taakse ei jää sormia vaimentamaan vapaiden kielten aiheuttamia ylä-ääniä. (Nikku, 2007)

Keskisormessa putkea pitävät muun muassa blueskitaristi Bonnie Raitt, ZZ-Top-yhtyeen Billy Gibbons sekä australialainen fuusiokitari Brett Garsed. Keskisormessa putkea pidettäessä on mahdollista soittaa bluesille tyypillistä ns. ”rätättäntä”-komppia. Tällöin on myös helpompaa kallistaa put-

ken kulmaa otelaudalla, jolloin normaalivireisellä kitaralla voi soittaa molliterssi-intervalleja. (Hynninen, 2017) Sen sijaan monien tavallisten sointujen soittaminen on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta keskisormen ollessa poissa pelistä.

Nimetön on suosittu sormi pitää slide-putkea. Sen ovat valinneet Allman Brothers Bandissa soittaneet kitaristit Duane Allman, Derek Trucks ja Warren Haynes sekä fuusiokitaristi Allen Hinds. Nimettömällä soittaessa putki tukeutuu luontevasti keskisormen ja pikkurillin väliin, mikä antaa jämään soittotuntuman (Aledort, 2009). Etu- ja keskisormella on mahdollista soittaa säveliä putken takaa, mikä mahdollistaa perinteisestä slide-kitaroinnista poikkeavien sävelkulkujen soittamisen. Putken kulman kallistaminen on mahdollista, vaikkakin se on vaikeampaa kuin putken ollessa keskisormessa. Sointujen soittaminen on vaikeaa putken ollessa nimettömässä.

Putken ollessa pikkurillissä kolme sormea jää vapaaksi, mikä mahdollistaa sointujen ja vajaamuotoisten sointujen muodostamisen vapaaksi jäävillä sormilla. Tämä on hyvä valinta tilanteisiin, joissa vaaditaan slide-soiton lisäksi myös normaalia komppausta. (Hynninen 2017) Myös putken takan olevien sormien yhdistäminen melodiasoittoon on helpompaa putken ollessa pikkurillissä. Sen sijaan putken kulman kallistaminen on erittäin vaikeaa. Pikkurilli on sormista heikoin, joten erityisesti painavammilla metalliputkilla soittaminen saattaa tuntua aluksi raskaalta. Tunnettuja putkea pikkurillissä käytäviä soittajia ovat esimerkiksi Sonny Landreth, Johnny Winter ja Joey Landreth.

On suositeltavaa kokeilla putkea jokaisessa sormessa ja tutustua eri vaihtoehtojen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Loppujen lopuksi kyse on kuitenkin jokaisen kitaristin henkilökohtaisista mieltymyksistä ja valinnoista.

6 HARJOITUSTEN VALMISTAMINEN

Päätin jakaa oppaan harjoitteet kuuteen aihealueeseen: oikean käden tekniikkaan, intonaatioon, normaalivireellä soittamiseen, avoimessa E-vireessä soittamiseen, avoimessa G-vireessä soittamiseen ja erikoistekniikoihin. Erikoistekniikat pitää sisällään erityisempiä tekniikoita, kuten putken kallistamisen ja putken takana olevien sävelien soittamisen.

Lisäksi lisäsin oppaan loppuun levylistan mielestäni keskeisimmistä slide-kitara levytyksistä 1920-luvulta tähän päivään. Levyjen kuuntelu on tärkeä osa musiikinopiskelua, eikä slide-kitara ole tässä poikkeus. Yhdessä oppaan historiaosuuden kanssa tämä lista auttaa lukijaa saamaan käsityksen tyylin kehityksestä ja sen keskeisimmistä soittajista

6.1 Oikean käden tekniikka ja kielten vaimentaminen

Kieltä näppäiltäessä se värähtelee slide-putken molemmilta puolilta. Putken takana värähtelevät kielet saattavat tuottaa ei-toivottuja ylä-ääniä, joten ne on vaimennettava. Vaimentaminen tapahtuu putken takana olevilla vapailla sormilla, jotka koskettavat kevyesti kieliä estäen niiden värähtelyn. Tietyissä tilanteissa putken takaa tulevat ylätaajuudet voivat toimia tehokeinona. (Nikku, 2018-12-14) Esimerkiksi Sonny Ladreth käyttää tätä efektiä musiikissaan.

Putken liu'uttaminen kielillä saa ne värähtelemään tuottaen ei-toivottuja ääniä. Kun slide-putkella painaa yhden äänen, osuu putki myös muihin kieliin samalla nauhallalla. Varsinkin yksinäisiä melodi-
oita soittaessa on tärkeää vaimentaa kielet, jotka eivät ole sillä hetkellä käytössä. Vaimennus tapahtuu oikean käden sormilla. Kämmenen tyvi lepää kevyesti punottujen kielten päällä ja vaimentaa niiden värähtelyn, kun soitetaan ylemmillä kielillä. Peukalolla soittaessa etu- ja keskisormi vaimentavat ylempänä olevat kielet. Kun taas näppäilyyn käytetään näitä sormia, peukalo laskeutuu vaimentamaan näitä matalamman kielen.

Sormisoiton omaksuminen onkin suositeltavaa slide-kitaralle juuri kielten vaimentamisen helpottamiseksi. (Hynninen 2017) Itse olen käyttänyt tätä tekniikkaa lähes alusta asti, ja mielestäni se antaa paremman kontrollin ja tuntuman soittamiseen. Sormilla soittaminen voi tuntua aluksi vaikealta, jos soittaja on soittanut kitaraa pelkästään plektralla. Sormisoitto on hyödyllinen tekniikka myös slide-kitaran ulkopuolella, joten sen harjoittelusta on hyötyä muuallakin. Sormisoiton vaihtoehtona on käyttää peukaloplektraa tai hybrid-picking-tekniikkaa, jolla tarkoitetaan plektran ja oikean käden sormien yhdistämistä. Näin saadaan yhdistettyä plektran voimakas atakki, mutta voidaan myös vaimentaa kieliä vapaana olevilla sormilla.

Oppaaseen laatimani kielten vaimentamisen harjoitukset pohjautuvat yhdysvaltalaiskitaristi Allen Hindsin opetusvideoihin. Ensimmäisessä harjoituksessa soitetaan E-duurikolmisointu niin, että peukalo soittaa 4-kielen, etusormi 3-kielen, keskisormi 2-kielen ja nimetön 1-kielen. Tarkoituksena on, että vain yksi sävel kerrallaan soi. Tämä on hyvä perusharjoitus, joka opettaa oikean käden koordinaatiota kielten vaimentamiseksi.

Toisessa harjoituksessa (kuva alla) soitetaan asteikkoa kieliparilla käyttäen peukaloa ja etusormeja. Käytössä on kolmen nuotin sekvenssi, jossa kaksi ensimmäistä säveltä ovat 2-kiellellä ja kolmas 3-kiellellä. Harjoituksen yhteydessä puhun rytmisestä varioinnista, jotta lukija rohkaistuisi kokeilemaan tämän, ja muiden harjoitusten ideoita erilaisilla rytmeillä ja soittotavoilla.

The image shows a musical exercise for guitar. The top staff is a treble clef with a key signature of one sharp (F#). The notes are: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4. The bottom staff shows a guitar fretboard with strings T, A, B. Fingerings are indicated by numbers 1-5. The sequence of frets is: 15\14, 16, 14\12, 14, 12\10, 12, 10\8, 11, 8\7, 9, 7\5, 7, 5\3, 6, 3.

6.2 Intonaatio

Intonaatio eli sävelten vireessä soittaminen on erittäin tärkeää. Päätin omistaa sille oman kappaleen, sillä sen hallitseminen on keskeinen taito musiikkityylistä tai erikoisvireistä riippumatta.

Oikein säädetyllä kitaralla soitettaessa sävelet soivat vireessä nauhan takaa painettaessa. Putkella soittaessa vastuu vireisyydestä on soittajalla, mikä saattaa olla aluksi haastavaa. Sormen ja putken täytyy olla täsmälleen nauhan päällä, eikä sen takana kuten normaalissa soitossa.

Jarmo Nikku (2018-12-14) korosti, että slide-soittoa kannattaa harjoitella aina soivan musiikin tai taustanauhan kanssa, koska silloin on jotain mihin verrata oma vireisyyttä. Mielestäni tämä on erittäin hyvä vinkki, sillä yksin soittaessa vireisyys saattaa alkaa helposti heilumaan. Itse olen myös todennut hyväksi harjoitukseksi soittaa levytysten kanssa ja pyrkiä mahdollisimman tarkkaan jäljittelyyn. Intonaation lisäksi tämä harjoitus kehittää myös fraseerausta.

Itselleni vireisyyden pitäminen on ollut hankalinta 12. nauhan yläpuolelta soitettaessa. Nauhojen etäisyys kaulalla tihenee ylöspäin mentäessä, joten pienikin putken liike vaikuttaa paljon sävelkorkeuteen. Olen opetellut soittamaan erityyppisiä melodioita mahdollisimman korkeasta asemasta ja nauhoittanut näitä harjoitteita, jolloin mahdolliset epävireisyydet on helppo todeta jälkeenpäin. Myös melodioiden soittaminen yhdellä kielellä on hyvä harjoitus (Nikku, 2018-12-14). Silloin tulee harjoiteltua erilaisia intervallihyppyjä, joista oktaavi ja muut suuret hyppyt saattavat helposti liukua ylävireiseksi.

Olen valmistellut oppaaseen esimerkkejä yllämainituista harjoitteista. Somewhere Over the Rainbow-kappaleen melodia sisältää muun muassa oktaavi- ja seksti-intervalleja, mikä tekee siitä erittäin hyvän harjoituksen tähän tarkoitukseen. Itse olen harjoitellut intonaatiota myös soittamalla erilaisia asteikoita pituussuunnassa yhdellä kielellä. Intonaatio kappaleen harjoitukset 2 ja 3 (kuva alla) soveltavat tätä ideaa. Asteikoita soitetaan niin, että sävel liu'utetaan ensin oktaavia ylemmäs ja siitä seuraava sävel oktaavia alemmas. Samaa ideaa jatketaan koko asteikon matkalta. Oktaavihyppyjen myötä tulee harjoiteltua isoja hyppyjä, joiden vireisyys voi helposti liukua ylävireiseksi.

6.3 Normaalisissa vireessä soittaminen

Normaalivireessä sliden soittamisen aloittaminen on siinä mielessä helppoa, että uusia sormituksia ei tarvitse opetella. (Haynes, 2017) Haasteena on hahmottaa kaulalta sävelet ja sävelten yhdistelmät, joilla on käytännöllistä ilmentää kappaleen harmoniaa.

Mielestäni on järkevintä aloittaa duuri- ja mollisoinnuista, koska ne ovat käytetyimpiä rockmusiikissa. Kirjoitin oppaaseen esimerkkejä mistä löytää eri sointuja kaulalta. Jos kaikkia kolmea sointusäveltä ei ole mahdollista soittaa yhtä aikaa, voi sointua ilmentää myös kahdella sävelellä. Koska kitarankielet ovat G- ja B-kieltä lukuun ottamatta viritetty kvartin päähän toisistaan, on perusääni ja alapuolinen kvintti mahdollista soittaa monesta kohdasta kaulaa. Ensimmäisessä esimerkissä (kuva alla) on esitelty tapoja soittaa duuri- ja mollisointuja putkella. Tämän harjoitteluun olen todennut toimivaksi tavaksi valita mieluinen kappale ja yrittää soittaa sen harmoniaa slide-putkea käyttämällä.

Oppaaseen olen tehnyt esimerkin, jossa soitetaan I-VI-IV-V sointukiertoa putkea käyttäen. Esimerkissä soitetaan kaksi- ja kolmiäänisiä sointuja koko otelaudan alueelta, jotta soinnut tulevat tutuksi ympäri kaulaa.

Normaalissa kitaransoitossa melodioiden ja asteikkojen soittaminen perustuu monesti asemasormitukseen. Niitä on mahdollista soveltaa myös slide-soittoon, mutta tällöin tulee paljon kielten vaihtoja,

jotka saattavat olla vaikeita putken kanssa. Olen huomannut, että on käytännöllisempää soittaa asteikoita niin, että yhdelle kielelle tulee useita säveliä. Tämä vähentää kieltenvaihtoja ja mahdollistaa melodian soittamisen yhdellä kosketuksella. Mahdollisimman vähillä kosketuksilla soittaessa päästään laulullisempaan lopputulokseen, kun kitaralle ominaisia kieltennäppäilyäniä ei kuulu.

Olen itse harjoitellut tätä lähestymistapaa valitsemalla asteikon ja sen jälkeen kielen, jota käytän pelkästään improvisoidessani tai soittaessani melodioita kyseisellä asteikolla. Yhdellä kielellä soittaessa on mahdollista lisätä melodioihin korukuvioita, jotka muistuttavat soul-laulajien fraseerausta. Melodioiden koristeluun olen mieltynyt kuunnellessani kitaristi Derek Trucksin soittoa.

6.4 Avovireet

Valitsin oppaassa esiteltäviksi avovireiksi E- ja G-duurin. Ne ovat käytetyimpiä vireitä roots- ja rock-musiikissa, ja myös itselleni tutuimpia. Avoimesta G-vireestä käytetään joissain yhteyksissä nimitystä Spanish tuning, joka tarkoittaa yleisesti kaikkia vireitä, joissa kielet viritetään matalimmasta korkeimpaan kvintti-perusääni-kvintti-perusääni-terssi-kvintti. (Hoffman, 2003) Avoimen G-vireen lisäksi kielen virittäminen sävelaskeleen ylemmäksi avoimeen A-vireeseen on suosittu vaihtoehto. Kaikki avoimelle G-vireelle tekemäni esimerkit toimivat myös avoimessa A-vireessä ja muissa Spanish tuning-variantioissa.

Vastaavasti termi Vestapol tuning (perusääni-kvintti-perusääni-terssi-kvintti-perusääni) kattaa avoimen E-vireen ja sen variaatiot kuten avoin D-vire. (Hoffman, 2003) Olen itse käyttänyt sähkökitaralla soittaessa avointa E-virettä. Virityksessä nostetaan 5-, 4- ja 3-kieliä, mikä nostaa kielen jännitettä. Tämä sopii ohutkielisille kitaroille, koska suurempi jännite estää putkea kolisemasta nauhoihin. Akustisissa kitaroissa käytän paksumpia kieliä, joten olen suosinut niissä vireitä, joissa kielen virettä lasketaan normaaliin verrattuna, kuten avoimet G- ja D-vireet.

Avovireillä soiton aloittamisessa suurin haaste on se, että kielen uudelleen virittäminen sotkee aiemmin opetellut sormitukset ja asemat. Soittajan on opeteltava uudet tavat soittaa sointuja ja asteikoita.

Esittelemäni avovireet ovat duurivireitä, joten duurisointujen soittaminen on helppoa. Duurisointu saadaan aikaan painamalla sormella kaikki kielet yhdeltä nauhalta. Tuo asema on mielestäni hyvä lähtökohta myös yksiääniselle melodian ja soolon soitolle. Duurikolmisoinnun sävelet ovat yhdellä nauhalla ja asteikon muut sävelet löytyvät muutaman nauhavälin päästä ylhäältä tai alhaalta. Aloitan molemmat avovireitä käsittelevät osuudet kahdentoista tahdin blueskierrolla. Vaikka slide-kitara ei ole sidottu mihinkään tiettyyn tyyliin, yhdistetään sen sointi yleisimmin bluesmusiikkiin (Record, 2015). Tämän takia blueskierto on hyvä ja luonnollinen lähtökohta uuteen vireeseen tutustuttaessa.

Ensimmäiset harjoitukset esittelevät paikat, joista blueskierron soinnut löytyvät. Seuraavissa harjoituksissa on kirjoitettu kahdentoista tahdin verran esimerkksisooloa käyttäen ainoastaan I-, IV- ja V-asteen sointujen säveliä. Mielestäni on tärkeää, että soittaja pystyy hahmottamaan sointujen asemat kaulalta myös improvisoinnin näkökulmasta.

Laadin kumpaakin avovirettä varten erilaisia otelautakaavioita. Kaaviot esittelevät duuri- ja mollipentatoniset asteikot, duuriasteikon ja luonnollisen molliasteikon merkittynä kitaran otelaudalle vapaista kielistä 12. nauhaan asti. Niitä on tarkoitus käyttää tukemaan otelaudan hahmottamista uusissa vireissä soittaessa. Avoimiin vireisiin tutustuessani itselläni ei ollut tällaisia kaavioita käytössä, vaan erilaiset asteikot oli etsittävä korvakuulolla yrityksen ja erehdyksen kautta. Tämä oppimismalli on toki hyvä ja mieleenpainuva, koska kaulan hahmotus on täytynyt oivaltaa itse. Koen kuitenkin, että otelauta kaaviot voivat nopeuttaa oppimista, ja sitä kautta madaltaa kynnyistä kokeilla uusia vireitä. Kaavioiden yhteyteen olen kirjoittanut erilaisia vinkkejä, joiden olen kokenut helpottaneen itseäni hahmottamaan asteikoita avovireissä. Esimerkiksi molemmissa vireissä on useampi kieli viritetty samaan säveleen eri oktaaveihin. Kun asteikon osaa yhdellä kielellä, on se helppoa siirtää muille oktaavin päässä oleville kielille. Tässäkin yhteydessä kannustan soittamaan asteikoita yhtä kieltä pitkin. Paitsi että se kehittää slide-putkella fraseerausta, se myös auttaa hahmottamaan kaulaa lineaarisesti.

Olen todennut hyväksi menetelmäksi opetalla asteikon aluksi jokaisella kielellä erikseen, ja siirtyä sen jälkeen improvisoimaan erilaisilla kielipareilla. Kielipareilla soittaessa oppi näkemään kuinka sävelet asettuvat suhteessa ylä- tai alapuolisen kielen säveliin. Kieliparien tultua tutuksi, voi siirtyä soittamaan kolmen kielen ryhmillä. Itsensä rajoittaminen tällä tavoin pakottaa soittamaan suosikki asemiansa ulkopuolelta ja oppimaan asteikkojen sävelet koko otelaudan matkalta.

Kaavioiden lisäksi olen kirjoittanut nuottiesimerkkejä asteikoista avoasemissa ja oktaavia ylempää 12. nauhan kohdilta. (Alla duuripentatoninen asteikko avoimessa G-vireessä) Näiden esimerkkien tarkoitus on auttaa oppaan lukijaa näkemään, että asteikkojen soittamiseen on useita erilaisia tapoja. Sama nuotti saattaa olla järkevää soittaa asteikkoa ylöspäin mentäessä eri kieleltä kuin alas päin mentäessä. Olen merkinnyt tällaisia vaihtoehtoisia sormituksia esimerkkeihin suluilla.

13

E. GTR.

E. GTR.

16

E. GTR.

E. GTR.

Päätin sisällyttää oppaaseen myös lyhyen kappaleen tekniikoista, jotka eivät ole niin yleisiä perinteisessä slide-soitossa. Itsekin olen näihin tekniikoihin tutustunut vasta viimeisen parin vuoden aikana, enkä koe olevani niiden asiantuntija. Ne laajentavat kuitenkin huomattavasti slide-kitaran mahdollisuuksia, joten päätin käsitellä niitä lyhyesti oppaassa.

Putken kallistaminen on sovellus steel-kitaristien käyttämästä slant-tekniikasta, jossa putken kulmaa kallistetaan, jotta pystytään soittamaan säveliä yhtä aikaa eri nauhoilta. Tämä on kätevää, kun soiteaan terssi- ja seksti-intervalleja. Kallistaminen on helpointa putken ollessa keskisormessa, kun taas pikkurillissä se on lähes mahdotonta. (Hynninen, 2017) Itse olen soittanut kallistuksia putken ollessa nimettömässä, vaikka se onkin keskisormea hankalampaa. Mielestäni putkea kallistamalla aikaan saadut intervallit toimivat varsinkin kantrimusiikin yhteydessä, koska ne kuuluvat sille ominaiseen saundiin steel-kitaroiden soittamana. Kirjoitin harjoituksiin duuriasteikoita soitettuna putkella tersseissä ja seksteissä. (Kuva alla) Kallistusten intonaatio vaatii harjoittelua, jotta molemmat sävelet soivat vireessä.

The image displays two musical staves for guitar, each with a treble clef and a sharp sign. The first staff shows a sequence of chords ascending from fret 8 to 20. The second staff shows a sequence of chords descending from fret 19 to 9. Each chord is represented by a treble clef staff with a sharp sign and a chord symbol above it, and a guitar staff with fret numbers for the strings T, A, and B.

Staff	Fret	T	A	B
Staff 1 (Ascending)	8	8	10	12
	10	10	12	13
	12	12	14	15
	13	13	16	17
	15	15	17	19
	17	17	19	20
	19	19	21	
Staff 2 (Descending)	19	19	17	15
	17	17	16	14
	15	15	14	13
	13	13	12	10
	12	12	10	8
	10	10	9	
	8	8		

Putken takaa on mahdollista soittaa säveliä painamalla nauhoja putkisormen taakse vapaaksi jäävillä sormilla. Tämä tuo uusia mahdollisuuksia sekä sointujen että melodioiden soittamiseen. Helpointa tämä on putken ollessa pikkurillissä, mutta muutkin sormet ovat mahdollisia. Olen tutustunut tähän tekniikkaan kuuntelemalla Sonny Landrethin soittoa, johon tämä tekniikka tuo mahdollisuuden soittaa putken kanssa hyvinkin epä-slidemäisiä asioita.

Ensimmäisessä esimerkissä (kuva alla) on kirjoitettu erilaisia tapoja soittaa yleisesti käytettyjä sointuja painamalla sormella nauhoja putken takaa. Nämä soinnut eivät olisi mahdollista soittaa tässä muodossa ilman tätä tekniikkaa. Sitä voi myös käyttää matkimaan avovireiden soundia normaalilla vireellä. (Nikku, 2018-12-14) Toisessa esimerkissä on eri asteikoita yhdistelevä sormitus, jossa

ideana on soittaa 7. nauhalla olevat sävelet etusormella putken takaa ja niitä ylempänä olevat sävelet putkella.

The image displays two systems of guitar tablature and chord diagrams. The first system consists of seven measures. The top staff shows chord diagrams for G, Gmaj7, G7, G6, G, G7, and G9. The bottom staff shows the corresponding fret numbers for the T, A, and B strings. The second system also consists of seven measures. The top staff shows chord diagrams for Em, Em(maj7), Em7, Em6, Em7, Em6, and Em. The bottom staff shows the corresponding fret numbers for the T, A, and B strings.

Mielestäni tällä tekniikalla on mahdollista soittaa erittäin mielenkiintoisia asioita ja laajentaa normaalin slide-soiton ilmaisua. On mahdollista yhdistää putkella soitettuja laulumaisia melodioita sormien yhdistämisen mahdollistamiin nopeampiin skaalajuoksutuksiin, mitä esimerkiksi Sonny Landreth ja Allen Hinds käyttävät hienosti musiikissaan. Tämä tekniikka vaatii itseltäni lisää syventymistä, ja ai- onkin tutkia sitä jatkossa lisää.

7 HARJOITUSKAPPALEET

Päätin säveltää kolme harjoituskappaletta, jotka esittelevät slide-kitaran soittoa käytännön näkökulmasta. Tarkoitus on, että opiskelija näkee oppaassa esitettyjä tekniikoita yhdistettynä erilaisiin sointukiertoihin, jolloin niiden yhdistäminen käytäntöön on helpompaa. Kappaleissa on joitakin haasteellisempia kohtia, mutta toisaalta myös helpompia osuuksia, jotka sopivat aloittelijoille.

Yksi on normaalissa vireessä, yksi avoimessa G-vireessä ja yksi avoimessa E-vireessä. Päädyin tällaiseen jakoon, koska kyseiset viritukset ovat erittäin tyypillisiä slide-kitaralle.

Nuotinsin kappaleet käyttäen Avidin Sibelius 7 ohjelmaa. Ohjelmasta löytyy valmiit pohjat käytetyimmille erikoisvireille, muun muassa avoimille E- ja G-vireille. Päädyin kirjoittamaan kappaleet sekä nuoteiksi että tabulatuureiksi, sillä nuotinluku erikoisvireisellä kitaralla on erittäin haastavaa. Tabulatuuri näyttää selkeästi numeroin minkä nauhan päälle putki tulee asettaa, mikä helpottaa vieraassa vireessä soittamista. Toisaalta tabulatuurit ei ilmennä sävelten aika-arvoja, joten myös perinteinen

nuotinnos on tärkeä. Mielestäni helpointa on lukea sävelten korkeudet tabulatuurista ja rytmit yläpuoliselta nuottiriviltä.

Kappaleita ja muita harjoituksia nuotintaessani totesin, että Sibelius on hieman jäykkä ohjelma slidekitaran nuotintamiseen. Slide-soitolle tyypillisiä koristekuvioita ei pysty merkitsemään tabulatuuriin järkevästi, vaan lopputuloksesta tulee helposti sekava. Myöskään säveleen ylä- tai alapuolelta tehtäviä liu'utuksia ei ohjelmalla pystynyt merkitsemään. Tämä ei mielestäni välttämättä ole suuri ongelma, sillä kokeneempi soittaja osaa itse päättää kuinka koristella ja tulkita melodiaa. Aloittelijoille suunnatuissa harjoituksissa olisi kuitenkin hyvä esitellä esimerkein erilaisia vaihtoehtoja melodian koristeluun. Toisaalta liian tarkasti merkitty fraseeraus ja rytmikka saattaa tehdä nuottikuvasta vaikeaselkoisen.

7.1 Rollin' in Open G

Kappaleen melodia ja sointukierto pohjaavat Rollin' and Tumblin-blueskappaleeseen. Kappale osa afroamerikkalaista perinnettä, eikä sen säveltäjästä ole varmuutta. Sen levytti ensimmäistä kertaa Hambone Willie Newbern vuonna 1929. (Obrecht, 2010) Kappale on yksi bluesin historian levyteyttimmistä, ja omia versioita ovat levyttäneet muun muassa Muddy Waters, Cream ja Bob Dylan. Lisäksi monet artistit ovat levyttäneet kappaleesta variaatioita erilaisilla lyriikoilla. Tällaisia ovat esimerkiksi Robert Johnsonin If I Had a Possession Over Judgement Day ja Howlin' Wolfin Down in the Bottom.

Avoim G on vireenä itselleni hieman vieraampi verrattuna normaaliin ja avoin E-vireeseen. Tämän takia itselläni ei ollut niin paljon valmiita fraaseja hyödynnettäväksi tässä kappaleessa. Muiden avovireiden tavoin avoimessa G-vireessä soittaminen pohjaa pitkälti siihen asemaan, jossa kaikki sointusävelet ovat yhdellä nauhalla. Niinpä pystyin soveltamaan avoimessa E-vireessä oppimiani fraaseja myös tähän vireeseen.

Kappale poikkeaa monista muista blueskappaleista sillä, että sen säkeistö alkaa IV-asteen soinnulta. Useimmissa versioissa kappaleesta on mukana ylimääräinen 2/4 tahti ennen IV asteelle siirtymistä, mutta jätin sen pois harjoituskappaleesta rakenteen selkeyttämiseksi.

Rollin in Open G-harjoituskappaleessa käytän bluesille tyypillistä kysymys-vastaus-asettelua. IV-asteella soitetaan putkella ylimmällä kielellä melodia, johon sitten vastataan I-asteella 3.-,4.- ja 5.-kieleltä soitetulla riffillä. Kappaleen teema soitetaan A- ja D-osissa, joiden välissä on kaksi kierrosta sooloa B- ja C-osissa. Mielestäni kappale kannattaa soittaa sormilla tai hybrid picking-tekniikalla, koska näin on helpoin vaimentaa ylimääräiset kielet.

ROLLIN' IN OPEN G

SANTALA
2019

EVEN 8THS A

ELECTRIC GUITAR

ELECTRIC GUITAR

TAB

D 5 5 5 5 0 | 5 0 3 | 0 0 3 0 | 0 3 2 0 3 0 | 0 0 3 0 3

E. GTR.

E. GTR.

TAB

D 5 5 5 8 5 | 5 0 3 | 0 0 3 0 | 0 3 2 0 3 0 | 0 0 3 0 3

E. GTR.

E. GTR.

TAB

D 7 7 7 7 7 | 5 5 0 3 3 | 0 0 3 0 | 0 3 2 0 3 0 | 0 0 3 0 3

E. GTR. B

E. GTR.

TAB

D 5 5 5 | 5 5 8 10 12 | 12 12 15 15 | 15 13 11/12 | 12 12 10 10 10

E. GTR.

E. GTR.

TAB

D 8 5 | 8 8 5 8 10 10 12 | 11/12 12 12 12 | 12 12 10 11 10 12

7.2 Dusty Statesboro

Dusty Statesboro-kappaleen esikuvina ovat Elmore Jamesin versio kappaleesta Dust My Broom (1951) ja Allman Brothers Bandin versio kappaleesta Statesboro Blues (1971). Kappale on esikuviansa mukaisesti 12-tahdin blues E-duurissa. Se on soitettu avoimeen E-duuriin viritetyllä kitaralla.

Olen opiskellut ja tutkinut Allman Brothers Bandissa soittaneiden Duane Allmanin ja Derek Trucksin soittoa heidän yhtyeidensä levytyksiltä ja konserttitaltioinneilta. Kummaltakin on löydettävissä heidän tyyleilleen ominaisia fraaseja ja tekniikoita, joita hyödynsin tässä harjoituskappaleessa. Esimerkiksi Allman soittaa paljon fraaseja asemasta, jossa sävellajin perusääni on 6-kielellä, ja kulkee otelautaa ylös kahdella ylimmällä kielellä. Derek Trucks puolestaan soittaa paljon fraaseja käyttäen yhtä kieltä, mihin hän yhdistää paljon korusäveliä. Hänellä on monesti tapana huipentaa soolonsa korkealta soitettuihin säveliin otelaudan yläpäästä ja jopa sen yläpuolelta.

7.3 Mr. M.A.C.

Koska kaksi muuta harjoituskappaletta pohjautuvat varsin perinteiseen bluespohjaiseen tyyliin, halusin kolmannessa kappaleessa esitellä modernimpaa tyyliä. Kappale on saanut vaikutteita Derek Trucksin, Sonny Landrethin ja Allen Hindsin soittotyyleistä, ja se pohjautuu C-mollibluesiin.

Kappale soitetaan normaalissa vireessä, joten slide-soittoon voi soveltaa aiemmin opittuja asemia ja likkejä. Bluesasteikon lisäksi käytän kappaleessa materiaalina doorista-asteikkoa, jazz-mollin 4. moodia eli lydian dominant-asteikkoa ja jazz-mollin 7. moodia eli alt-asteikkoa.

Kappale on tyyliltään 16-osa pohjainen funk, joten sen kitarasoolossakin käytetään paljon 16-osa nuotteja ja synkooppeja. Niiden soittaminen vaati hyvää oikean käden kontrollia, joten kappale toimi osaltaan sen osa-alueen harjoitteluun. Erityisesti D-osassa käytetyt murtosoinnut vaativat tarkkaa kielten vaimentamista soidakseen selkeästi ja puhtaasti. Tällaiset asiat tekevät Mr. M.A.C.:sta tasoltaan vaikeimman kolmesta harjoituskappaleesta. Siinä esitellyt ideat ovat kuitenkin sovellettavissa muihin yhteyksiin ja hitaampiin aika-arvoihin, joten mielestäni kappale tarjoaa ideoita myös aloittelevalle soittajalle.

MR. M.A.C.

FUNKY MINOR BLUES

A.SANTALA
2019

♩=100

A

First system of musical notation for 'MR. M.A.C.' (Section A). It consists of a treble clef staff with a key signature of two flats (Bb, Eb) and a common time signature. The melody features eighth and quarter notes. Below it is a guitar fretboard diagram with a C major 7th chord (Cm7) indicated above the first measure. The fretboard shows fingerings: 8, 6, 8-6, 8\7, 5, 8, 5.

Second system of musical notation for 'MR. M.A.C.' (Section A). It consists of a treble clef staff and a guitar fretboard diagram. The treble staff starts at measure 5. The fretboard diagram shows a F major 7th chord (Fm7) above the first measure and a C major 7th chord (Cm7) above the second measure. Fingerings include 13, 11, 13-11, 13\12, 10, 13-10, 8, 6, 8-6, 8\7, 5, 8, 5.

Third system of musical notation for 'MR. M.A.C.' (Section A). It consists of a treble clef staff and a guitar fretboard diagram. The treble staff starts at measure 9. The fretboard diagram shows an A-flat major 7th chord (Ab7) above the first measure, a G major 7th chord (G7) above the second measure, a C major 7th chord (Cm7) above the third measure, and a G major 7th chord (G7) above the fourth measure. Fingerings include 8, 10, 11, 10, 13, 11, 10, 11-10, 8, 6, 8-6, 8\7, 7.

Fourth system of musical notation for 'MR. M.A.C.' (Section B). It consists of a treble clef staff and a guitar fretboard diagram. The treble staff starts at measure 13. The fretboard diagram shows a C major 7th chord (Cm7) above the first measure. Fingerings include 6, 8, 8, 8-6, 8, 6, 6-8, 5, 8, 6/8, 6, 8, 5-5, 5-3, 5.

Fifth system of musical notation for 'MR. M.A.C.' (Section B). It consists of a treble clef staff and a guitar fretboard diagram. The treble staff starts at measure 17. The fretboard diagram shows a F major 7th chord (Fm7) above the first measure and a C major 7th chord (Cm7) above the second measure. Fingerings include 5, 8-10, 12, 8-9, 8, 8-8, 7, 5, 7/8, 7/8, 7/8, 8, 5, 11.

8 KEHITTÄMISKOHTEET

Valmistamani soitto-opas tarjoaa hyvän perustan työn laajentamiselle ja kehittämiseksi. Olen tyytyväinen oppaaseen, mutta sen mahdolliseen kaupallisen julkaisun vaatimaan kuntoon saattaminen vaatii erinäisiä toimia.

Opas tarvitsee rinnalle videomateriaalia, jolle on soitettu harjoituksia ja harjoituskappaleita sekä taustanauhat kappaleisiin. Slide-soittoon liittyy paljon nyansseja, kuten säveleen liukumista ylä- ja alapuolelta sekä erilaisia vibratoja. Näiden merkitseminen nuottikuvaan ei ole helppoa tai mielestäni edes järkevää, koska ne tekevät nuotinnuksesta epäselvää ja vaikea lukuista. On järkevämpää merkitä nuottiin sävelet ja tärkeimmät yksityiskohdat, jotka opittuaan oppaan lukija voi kuunnella tarkemmin fraseerausta videolle soitetusta esimerkistä.

Monissa soitto-oppaissa esimerkit ovat liitetty mukaan vain audiona, mutta mielestäni videomateriaali on tässä tapauksessa sopivampi vaihtoehto, koska opas esittelee tekniikoita, joiden opettaminen on helpompaa elävällä kuvalla kuin tekstillä ja kuvilla. Esimerkiksi kielten vaimentamisen tekniikkaan liittyy paljon oikean käden liikkeitä, joiden idea välittyy parhaiten videokuvassa. Videomateriaali olisi mielestäni järkevintä ladata johonkin nettipalveluun, josta oppaan lukija voisi sitten kuunnella tai ladata videot.

Oppaan materiaalia voisi myös laajentaa ja monipuolistaa. Esimerkiksi harjoituskappaleista tuli nyt melko haastavia. Samasta kappaleesta voisi olla kaksi eritasoista versiota, toinen aloittelijoille suunnattu ja toinen pidemmälle ehtineille soittajille tarkoitettu. Opas kaipaa lisää erityyppisiä kappaleita, sillä nyt sävelletyt kappaleet ovat kaikki tyyliltään bluesia. Harjoituskappaleiden kirjoa voi laajentaa esimerkiksi kantriin, balladeihin ja western swingiin.

Oppaan ulkoasun kehittäminen vaatii graafikon palkkaamista, jotta sen visuaalisesta ilmeestä saadaan julkaisukelpoinen.

9 POHDINTA

Soitto-oppaan valmistaminen on ollut kiinnostava ja kehittävä prosessi. Opetusmateriaalin valmistaminen on pakottanut syventymään aihealueisiin, jotka eivät ole olleet aiemmin tuttuja. Esimerkiksi slide-kitaran erikoistekniikoihin olen tutustunut kunnolla vasta opinnäytetyöni myötä. Koen slide-soittoni kehittyneen ja monipuolistuneen huomattavasti oppaan valmistamisen myötä.

Onko tällaiselle oppaalle sitten kysyntää? Mielestäni kyllä, koska suomenkielistä slide-kitaraan keskittyvää kirjallisuutta ei ole saatavilla. Blues- ja rootsmusiikki on kitaristien keskuudessa suosittua, ja niihin slide-soitto kuuluu olennaisena osana.

Monesti harrastaja- ja myös ammattisoittajien kanssa puhuessa on tullut ilmi, että slide-soitto kyllä kiinnostaa kyllä heitä, mutta kynnys siihen korkea, koska se eroaa niin paljon normaalista kitaransoitosta. Voi olla vaikeaa valita mistä lähteä tutustumaan uuteen tekniikkaan. Oman kokemukseni mukaan myös slide-soiton opetus soittotunneilla on kiinni siitä, onko opettaja itse perehtynyt aiheeseen. Olen pyrkinyt oppaassani käsittelemään slide-kitaran perusteita niin, että lukija saa selkeän kuvan aiheesta, ja pystyy sen pohjalta harjoittelemaan lisää slide-soittoa itsenäisesti. Tarkoitus on, että opas laskee kynnyistä tutustua ja kokeilla slide-soittoa.

Slide-kitara on toki kitaransoiton erikoisosa-alue, jonka hallinta ei kuulu kitaristien pakollisiin taitoihin. Sen hallinta on kuitenkin mielestäni yksi osa monipuolisen kitaristin työkalupakkia ja sille voi olla käyttöä useissa erilaisissa tilanteissa.

- ALEDORT, A. 2009. Learn the slide guitar: The Ultimate DVD-guide. Alfred Music Publishing Co.
- DUNCAN, B. 1991. Progressive Slide Guitar Technique. Koala Publications
- HANSON, M. 2011. Start Up Slide Guitar. Wise Publications.
- HAYNES, W. 2017. Warren Haynes on Slide Guitar in Standard Tuning | Reverb Interview. Reverb.com. [viitattu 2018-10-24]. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=fCdjNwWJ5y4>
- HOFFMAN, L. 2003. Focus on the Slide Guitar. Teoksessa: Allmusic Guide to the Blues: The Definitive Guide to the Blues. Hal Leonard Corp.
- HYNNINEN, J. 2017. Slide-kitara. Rockway.fi. [viitattu 2018-11-27]. Saatavissa: <https://www.rockway.fi/kitara/slide-kitara/>
- NIKKU, J. 2007. Slide-kitara ja avoviritykset. Rockway.fi. [viitattu 2018-12-2] Saatavissa: <https://www.rockway.fi/kitara/slide-kitara-ja-avoviritykset/>
- NIKKU, J. 2018-12-14. Ammattikitaristi. [Puhelinhaastattelu].
- OBRECHT, J. 2010. Rollin' and Tumblin: The Story of a Song. [viitattu 2019-1-6]. Saatavissa: <http://jasobrecht.com/rollin-tumblin-story-song/>
- PAUL, A. 2014. Päätymätön tie – Allman Brothers Bandin tarina. (Suom. Torsti Lakari.) EU: Aviador Kustannus
- PAYNE, R. 2000. History and Origin of the Slide Guitar in the Blues. Document Records. [viitattu 2019-3-12]. Saatavissa: http://www.document-records.com/show_article.asp?articleID=186
- RECORD, N. 2005. The Rough Guide to Bottleneck Blues: Slide Guitar: Original Legends & Modern Masters. World Music Network.
- RECORD, N. 2015. The Rough Guide to Bottleneck Blues: Reborn and Remastered. World Music Network.
- RISSANEN, J. 2019-2-7. Ammattikitaristi. [Puhelinhaastattelu].
- ROSS, M. 2015. Pedal to the Metal: A Short History of the Pedal Steel Guitar. Premier Guitar. [viitattu 2019-12-3]. Saatavissa: <https://www.premierguitar.com/articles/22152-pedal-to-the-metal-a-short-history-of-the-pedal-steel-guitar>
- ROTH, A. 2009. Slide Guitar Hot Licks. Music Sales Corporation.

LIITE 1: SLIDE-KITARAN SOITTO-OPAS